

ՀԱՅԱՍՏԱՆ
ԱՐԵՎԱԿԱՆ
ՇՐՋԱՎՈՒՄ

ԱՐԵՎԵԱՆ ՔԱՂԱՔԱԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԵԾԱՄԻ

AZERBAIJAN AN ENEMY OF CIVILISATION

Մայիսի 10-ին՝ ժամը 15-ին,
ՀՈՎՀ. ԹՈՒՄԱՆՅԱՆԻ ՏՈՒՆ-ԹԱՆգարանու
Շնորհանդեսը կԳՈՐԾԵՐ ՄԻՆՉԵԿ ՄԱՅԻՍԻ 21-Ի

AT 15 P.M., ON 10 MAY
IN THE HOUSE-MUSEUM OF HOVHANNES TUMANIAN
THE EXHIBITION IS OPEN UNTIL 21 MAY

E
X
H
I
B
I
T
T
I
O
N

RAA
ՀԱՅԱԿԱՆ
ՃԱՐՏԱՐԱԴՐՈՒՅԹԻՆ
ՈՒԽՈՒՄԱԿԻՈՒ
ՀԱՅԱՍՏԱՆ

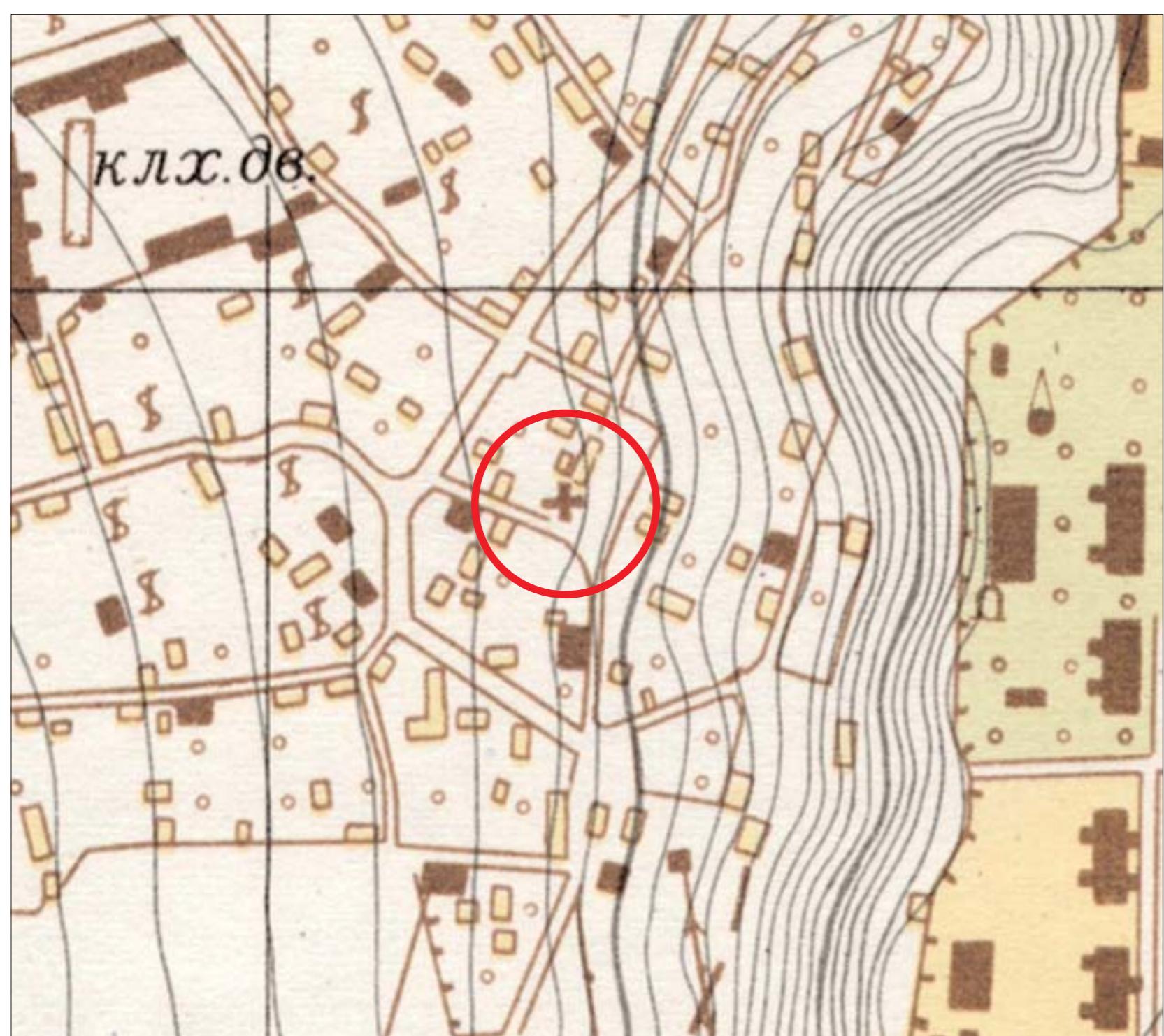
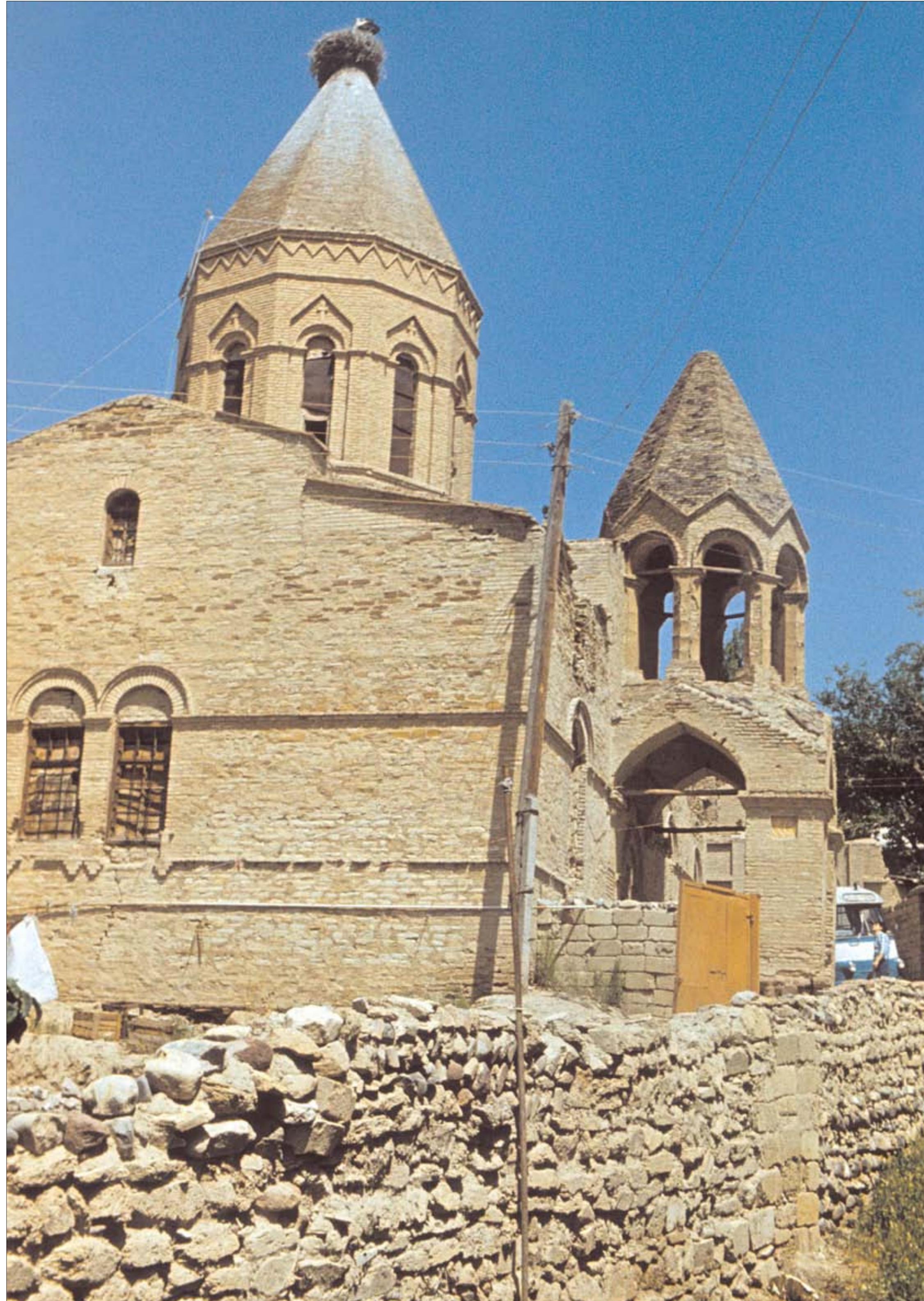
RESEARCH ON ARMENIAN
ARCHITECTURE
010521525
raayer@sci.am
www.armenianarchitecture.us
www.raa.am

Նախիջևան քաղաք, Սբ. Գևորգ եկեղեցի - St. Gevorg Church, Nakhijevan City

Սբ. Գևորգ եկեղեցու (1869-1872 թթ.) տեսքը հարավ-արևմուտքից և հյուսիս- St. Gevorg Church (1869 to 1872) from the south-west and north-west; the արևմուտքից, տեղադրությունը ԽՄԴՀ գլխավոր զինվորական շտաբի sanctuary as marked on the map (1976, scale: 1:10.000) of the Soviet Military 1:10.000 մասշտաբի քարտեզի վրա և եկեղեցու տեղը ռչնչացումից հետո Headquarters, and its site after its total destruction (see Google Earth, 2005) (սեւ Google Earth, 2005 թ.)

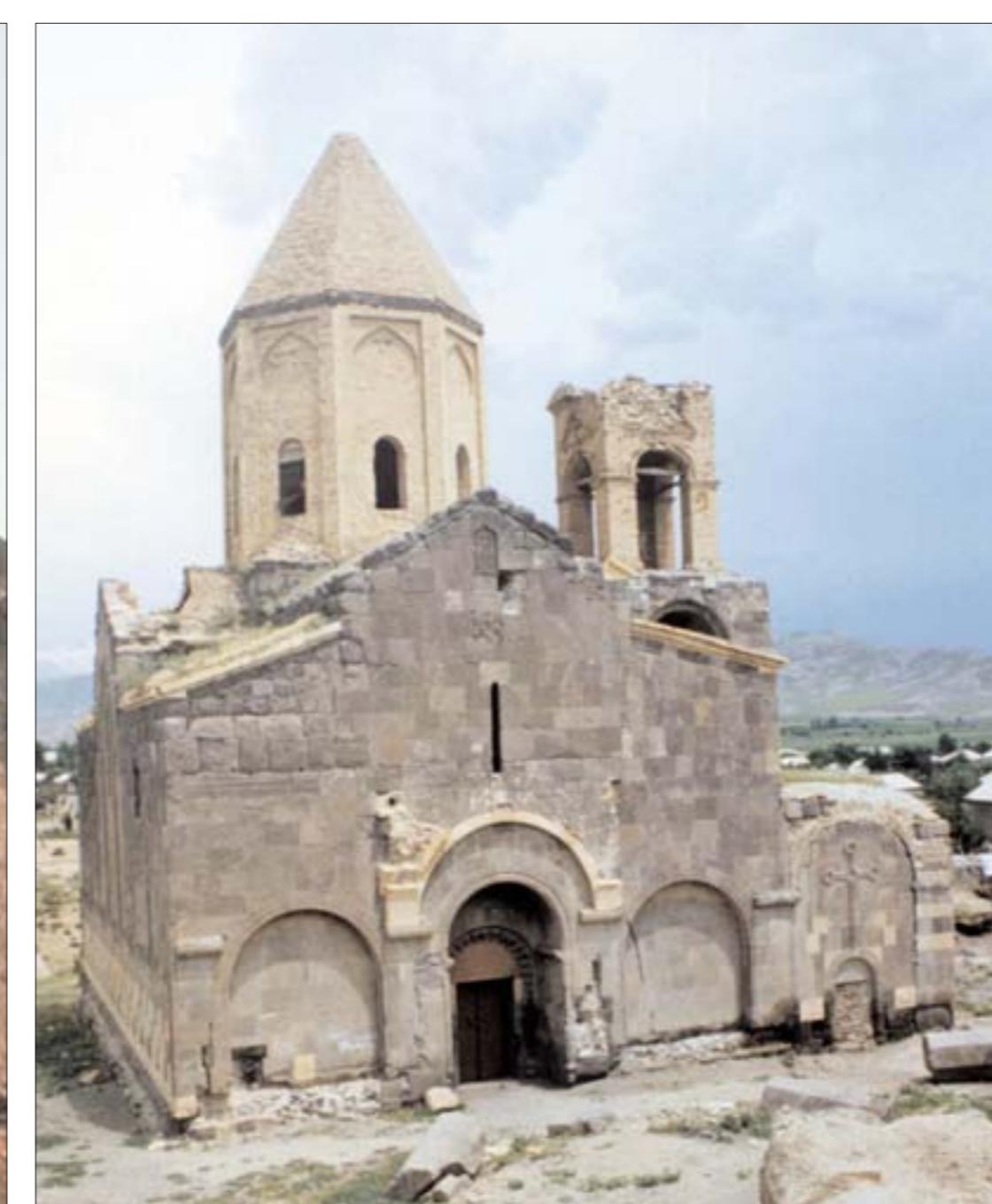
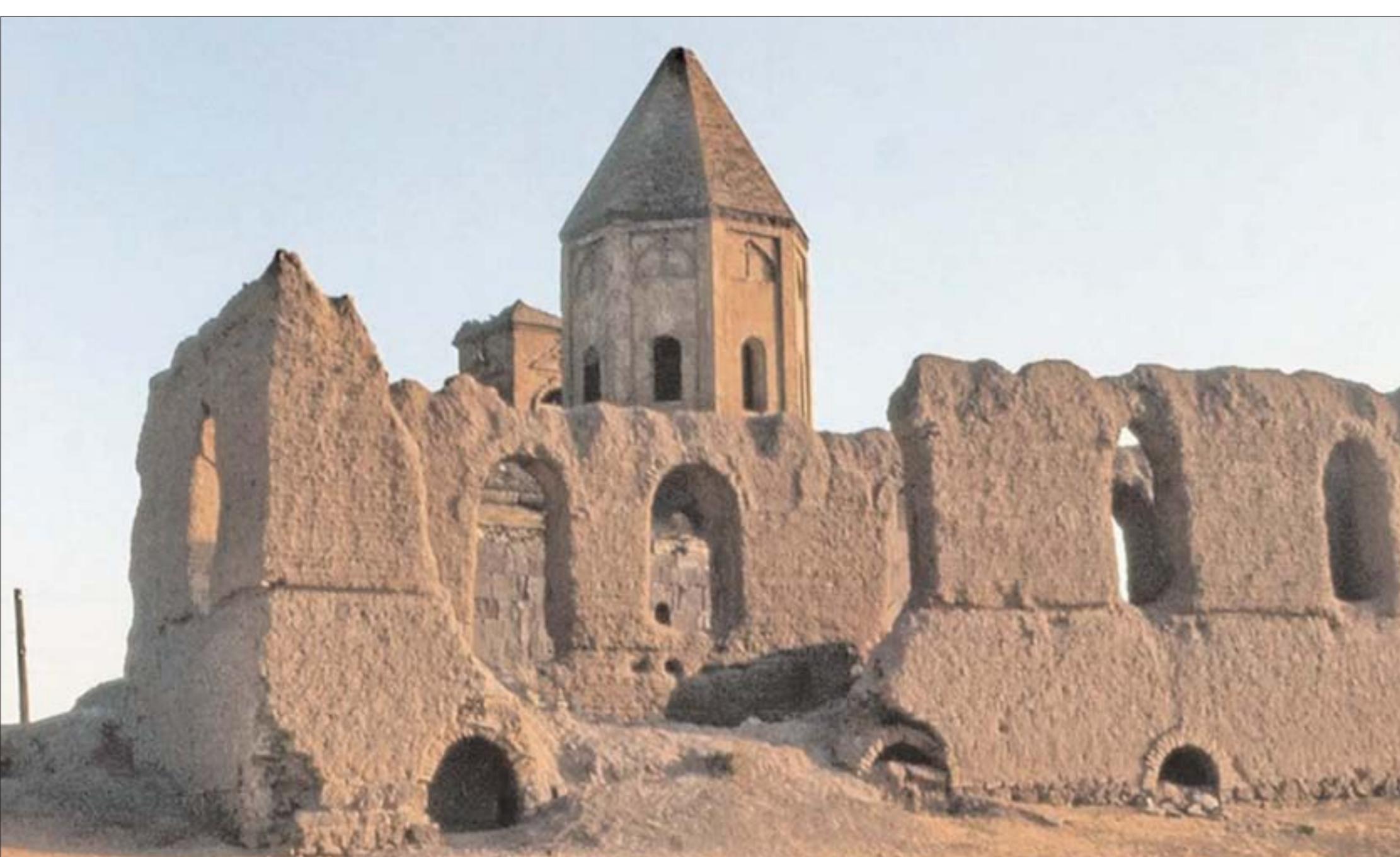
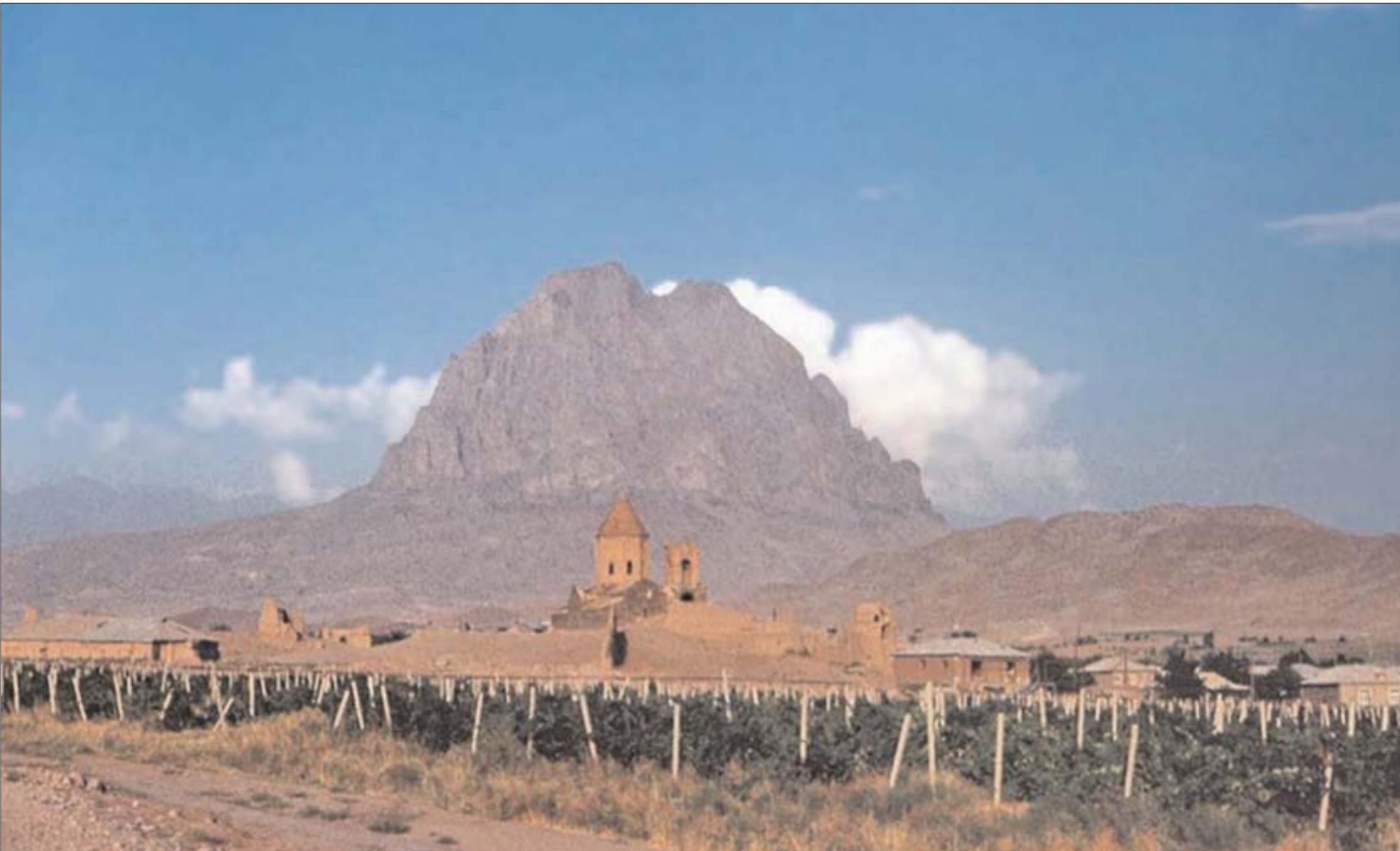
Ալիապատ գյուղ, Սբ. Աստվածածին եկեղեցի (Նախիջևանի ԻՀ) Sourb Astvatzatzin Church, Aliapat Village, Nakhijevan

Գյուղի կենտրոնում գտնվող ԺԵ դարում կառուցված Սբ. Աստվածածին եկեղեցու տեսքն արևմուտքից, հարավից, տեղադրությունը ԽՄՌՄ գլխավոր զինվորական շտաբի 1:10.000 մասշտաբի քարտեզի (1976 թ.) վրա և եկեղեցու տեղը ոչնչացումից հետո (տես Google Earth, 2005 թ.)

Sourb Astvatzatzin (*Holy Virgin*) Church (17th cent.) from the west and south; the monument as marked on the map (1976, scale: 1:10.000) of the Soviet Military Headquarters, and its site after its total destruction (see Google Earth, 2005)

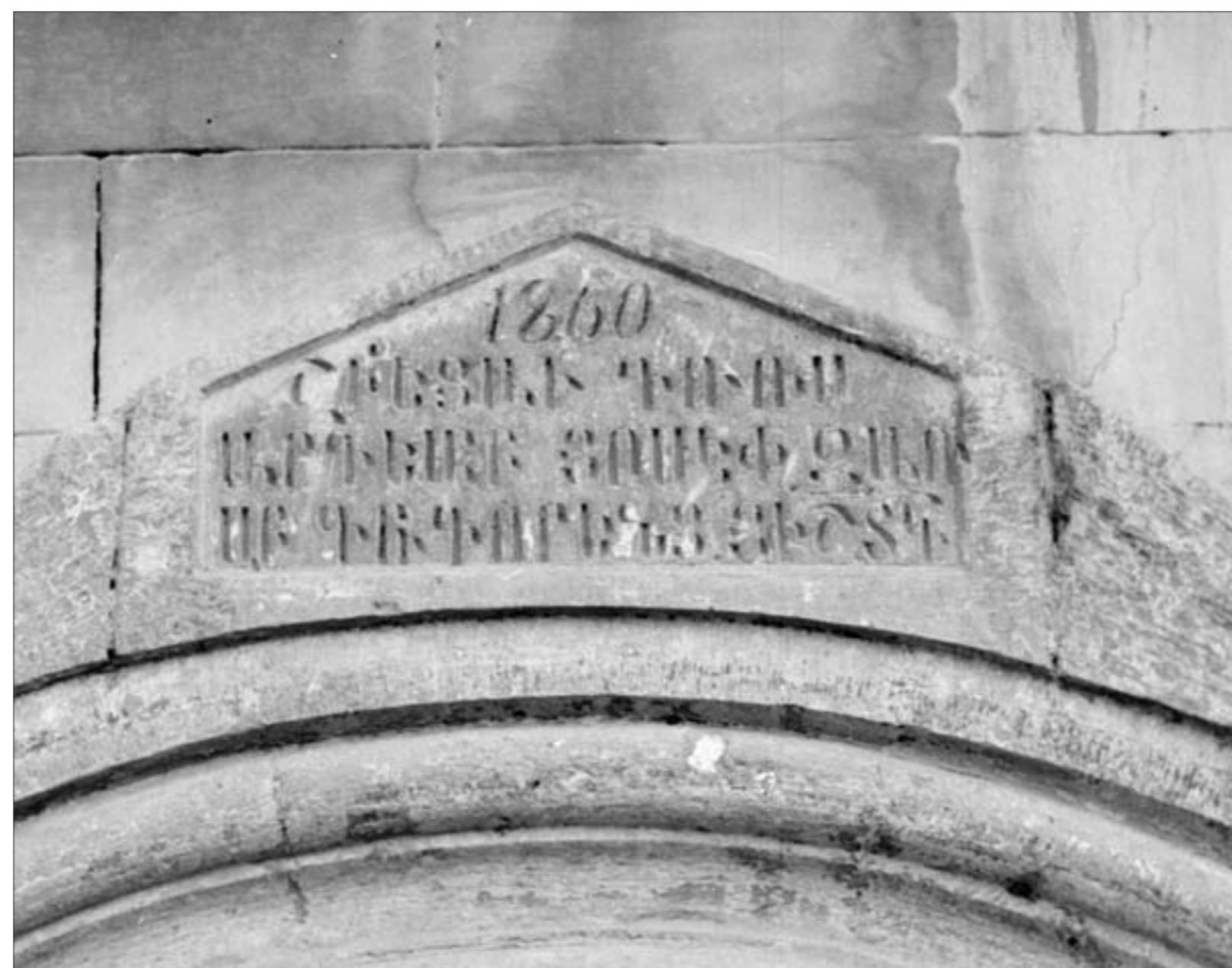
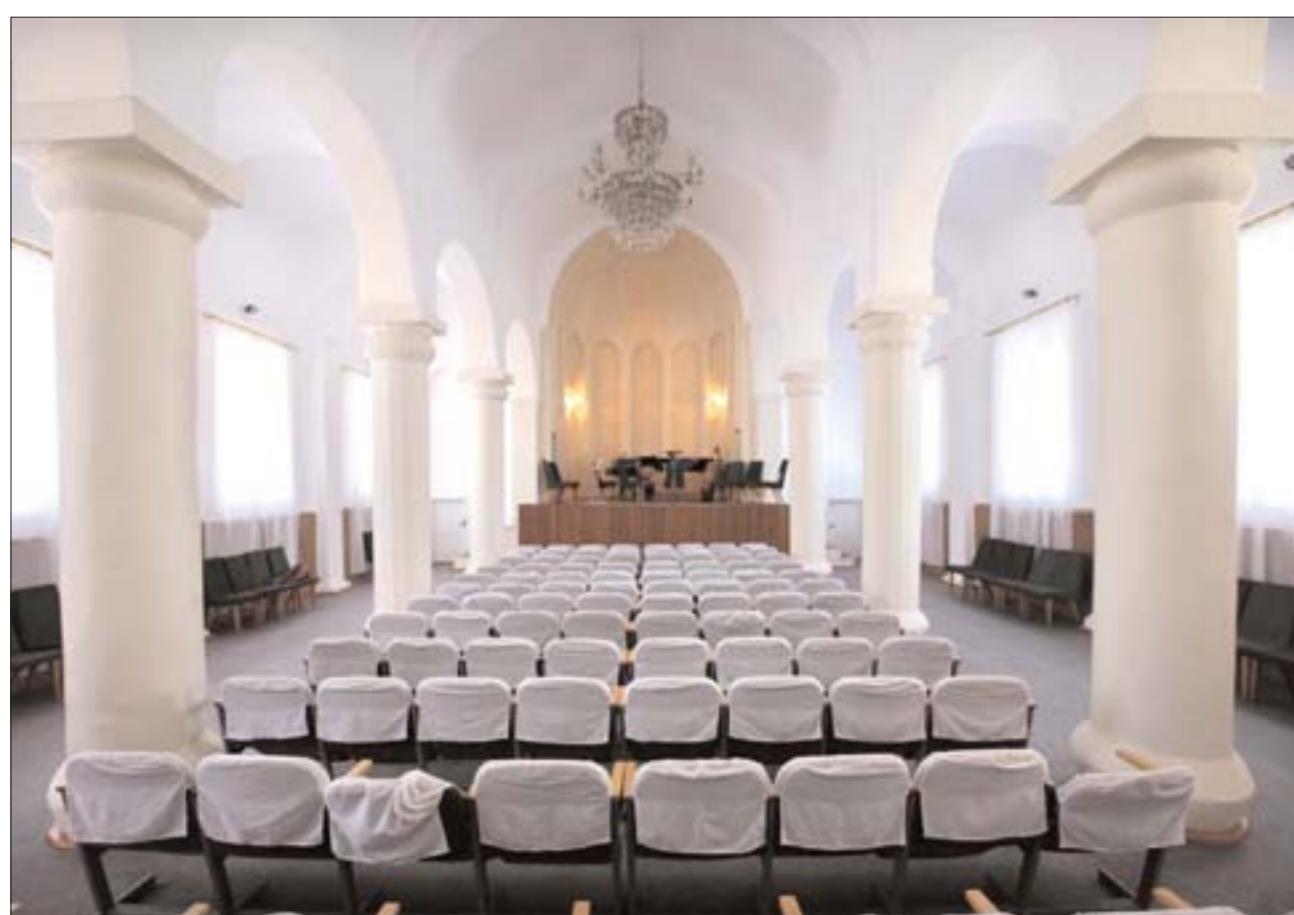
Աբրակունիս գյուղ, Ար. Կարապետ վանք (Նախիջևանի ԻՀ) Sourb Karapet Monastery, Abrakunis Village, Nakhijevan

Գյուղի արևմտյան եզրին գտնվող 1381 թ. հիմնված և 1648-49 թթ. վերականգնված Ար. Կարապետ վանքը հարավից, հարավ-արևմուտքից մինչև 1990-ական թթ. սկզբները, տեղադրությունը ԽՍՀՄ գլխավոր զինվորական շտաբի 1:50.000 մասշտաբի քարտեզի (1976 թ.) վրա և վանքի տեղը ոչնչացումից հետո (տե՛ս Google Earth, 2011 թ.)

Sourb Karapet (*Holy Precursor*) Monastery (1381), situated at the western extremity of the village (it underwent restoration between 1648 and 1649), as seen from the south and south-west until the early 1990s; the monument marked on the map (scale: 1:50.000, 1976) of the Soviet Military Headquarters, and its site after its total destruction (Google Earth, 2011)

Գանձակ (Գյանջա) քաղաք, Ար. Հովհաննես եկեղեցի St. Hovhannes Church, Gandzak (Gyanja) City

Կամերային համերգասրահի վերածված Ար. Հովհաննես եկեղեցու (1633 թ.) St. Hovhannes Church (1633), now turned into a hall of chamber music, from տեսքը հարավից և մերքուստ (լուս.՝ Ֆրեդերիկ Բերլեմոնտի, 2007 թ.) the south and its interior (photos by F. Berlemon, 2007)

Ար. Հովհաննես եկեղեցու՝ շինարարական (1633 թ.), աստապատի թասալի նվիրատվական (1643 թ.) և Հովսեփ Գրիգորյանցի ծախսով 1860 թ. պատ- The inscriptions of St. Hovhannes Church which have been deliberately scraped away (one of them (1633) commemorates the construction of the mon- դրաստված դռան միտումնավոր քերված արձանագրությունները (իհն սument, the other a donation (1643) made by a certain Tasal from Astapat, and լուսանկարները՝ Ս. Կարապետյանի, 1985 թ., նորերը՝ Ֆրեդերիկ Բերլեմոնտի, the third one the making of the church door (1860) with Hovsep Grigoriants's 2007 թ.) means (the old photos by S. Karapetian, 1985 & the recent ones by F. Berlemon, 2007)

Բաքու քաղաք, հայկական գերեզմանոց

The Armenian Cemetery of Baku

Հատվածներ Բաքվի հայկական գերեզմանոցից (լուս.՝ 1986 թ.)

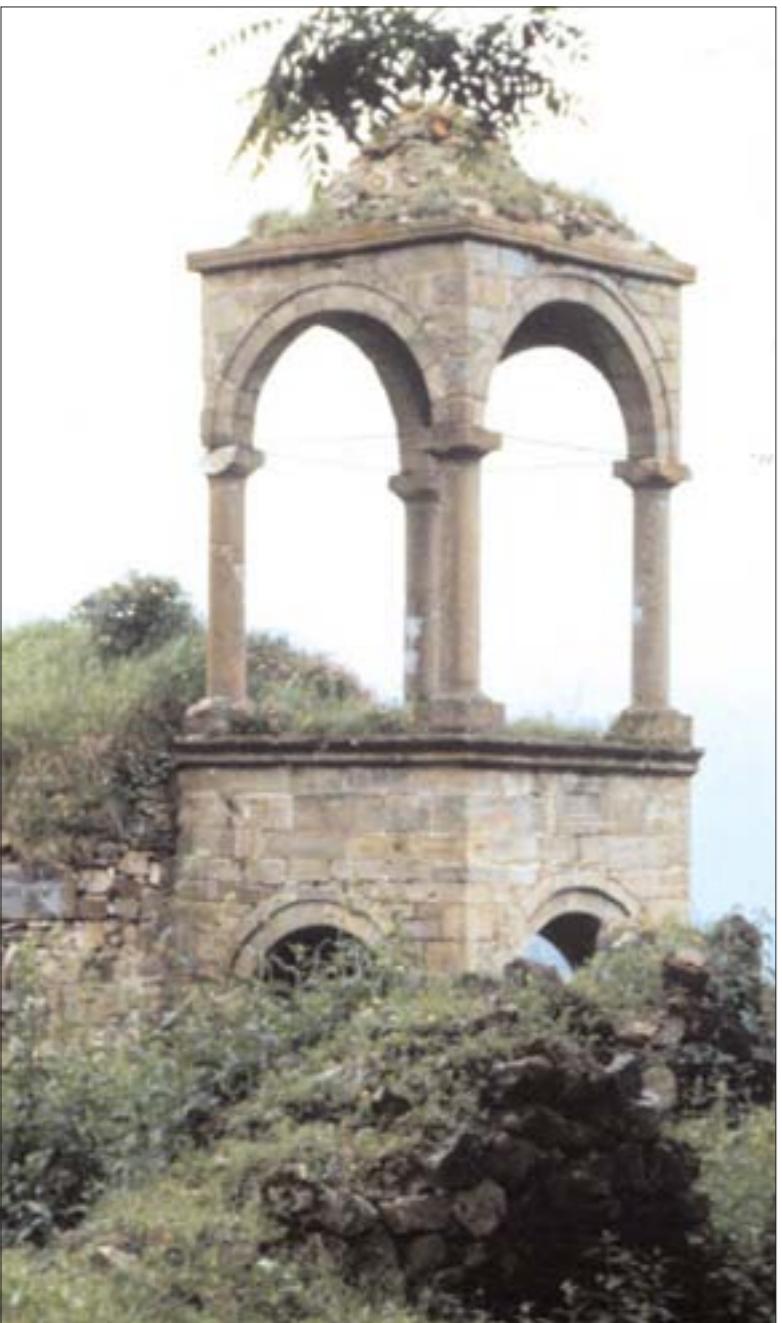
Partial views of the Armenian cemetery of the city (photos 1986)

Հայկական գերեզմանոցը ոչնչացման պահին (լուս.՝ սեպտեմբեր, 2007 թ., www.nr2.ru/incidents/139859.html)

The Armenian cemetery in process of destruction (photo September 2007, www.nr2.ru/incidents/139859.html)

Խաչակապ գյուղ, Թարգմանչաց վանք (Հյուսիսային Արցախ) Targmarchats Monastery, Khachakap Village, Northern Artsakh

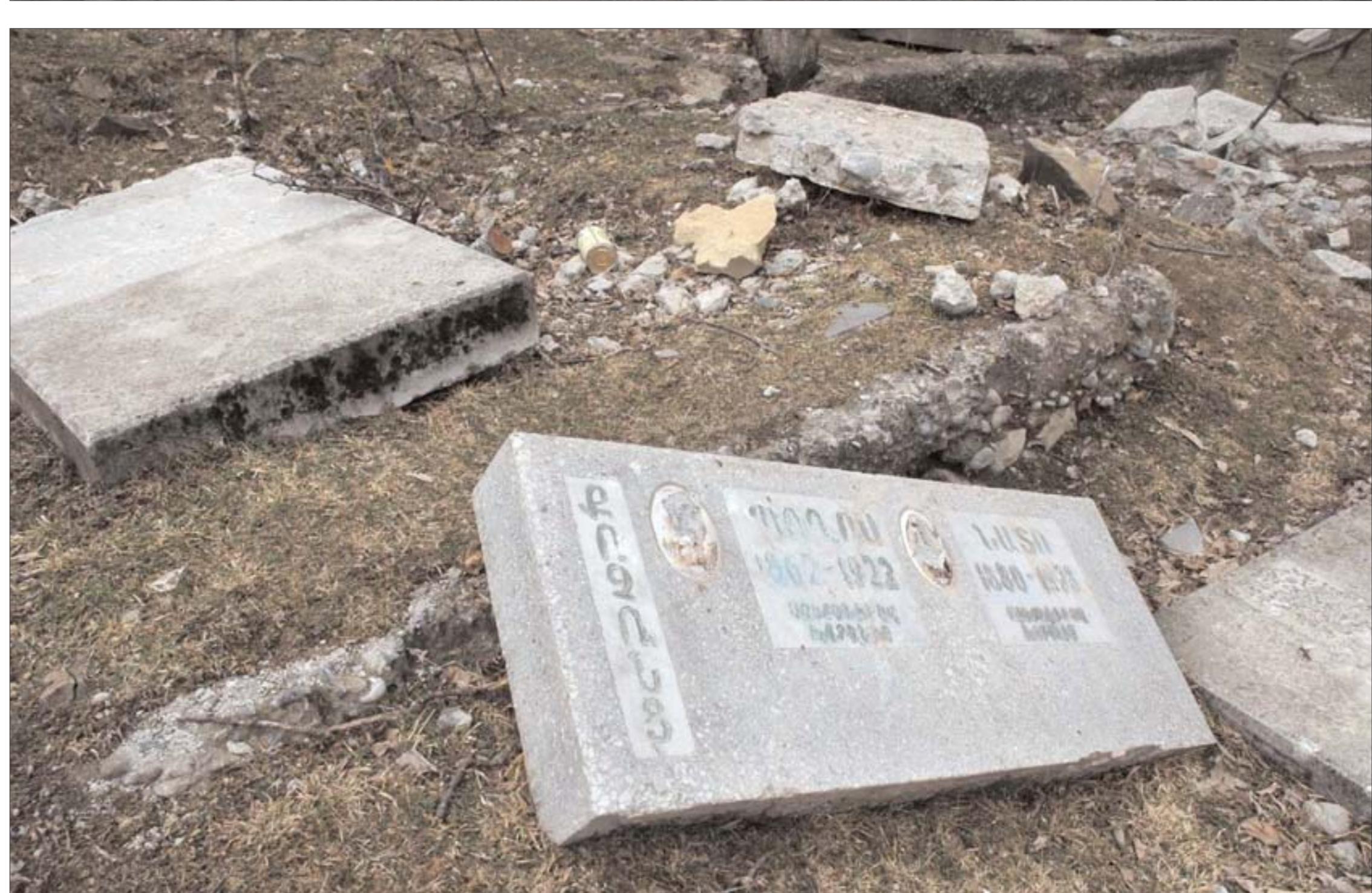
Գյուղից 1 կմ հյուսիս-արևմուտք գտնվող Թարգմանչաց վանքը հյուսիսից և հարավ-արևմուտքից և զանգակատան տեսքը հյուսիս-արևմուտքից (լուս.՝ Հ. Զաքարյանի և Ռ. Աբգարյանի, 1980-ական թթ.)

Թարգմանչաց վանքի տեսքը տիեզերքից. ծյան վրա վանքի ստվերի արտացոլանքը հուշում է, որ զանգակատունը գոյություն չունի, ուստի ոչնչացված է (տեսք Google Earth, 2008)

Targmarchats (Translators) Monastery, situated a km north-west of the village, as seen from the north; its belfry from the north-west and south-west (photos by H. Zakarian & R. Abgarian, 1980s)

Targmarchats (Translators) Monastery from space: its reflection on snow shows it without its belfry, which suggests that it has been destroyed (Google Earth, 2008)

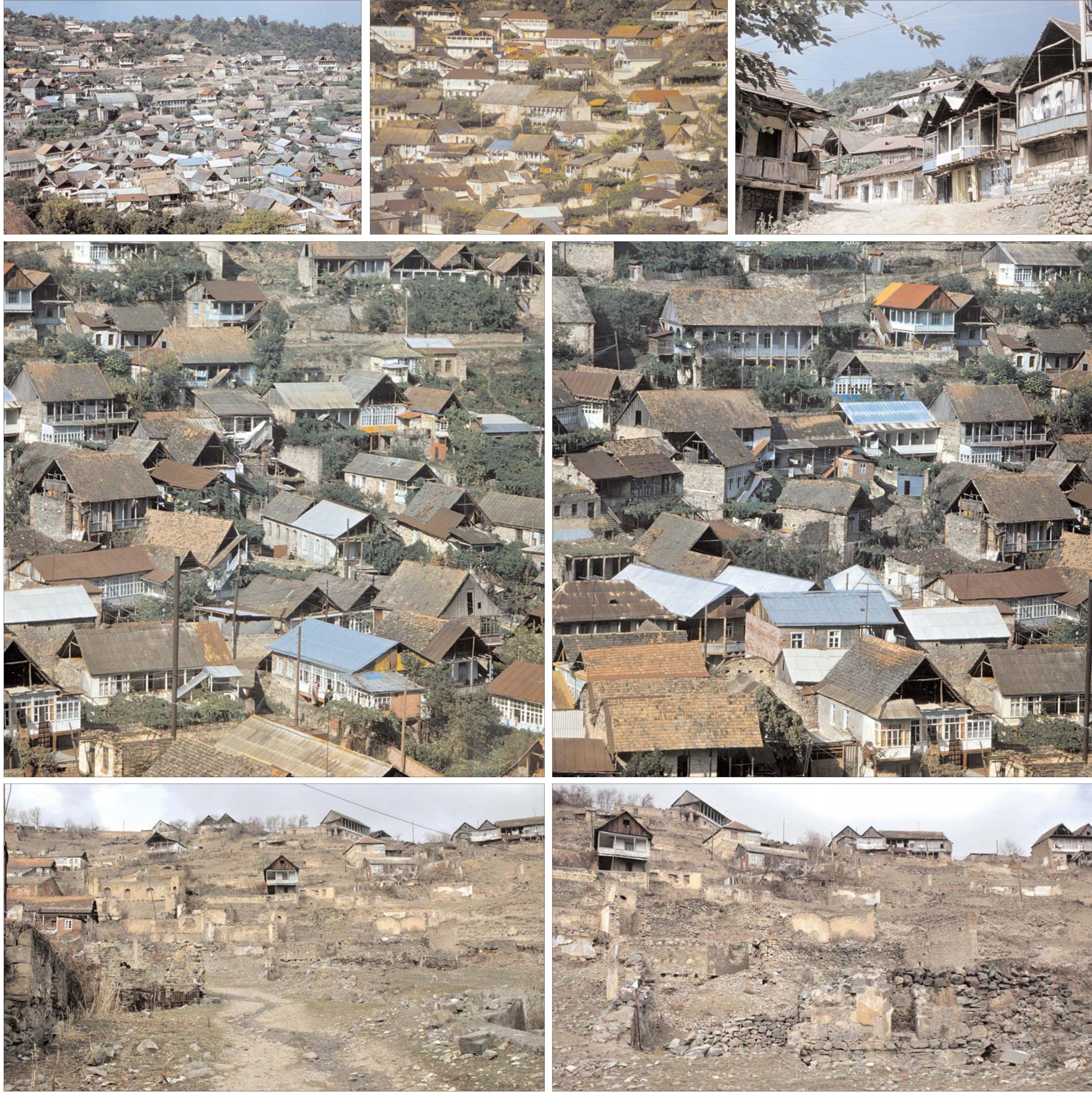
Ոսկանապատ գյուղի, գերեզմանոց (Հյուսիսային Արցախ) A cemetery in Voskanapat Village, Northern Artsakh

Ավերված և տակնույզրա արված գերեզմանոցի տեսքը 2007 թ. (լուս.՝ ֆ. Բեր-
լինորի)

The ruined cemetery of the village where everything is turned upside down (photo by F. Berlemon, 2007)

Գետաշեն գյուղ (Հյուսիսային Արցախ) Getashen Village, Northern Artsakh

Ար. Աստվածածին եկեղեցուն հարող թաղամասը 1989 և 2007 թթ. (լուս.՝ Ս. Կարապետյանի և ֆրենքերիկ Բերլեմոնդի)

The quarter adjoining Sourb Astvatzatzin (*Holy Virgin*) Church in 1989 and 2007
(photos by S. Karapetian & F. Berlemon)

Գետաշեն գյուղ, բնակելի տուն (Հյուսիսային Արցախ) A house in Getashen Village, Northern Artsakh

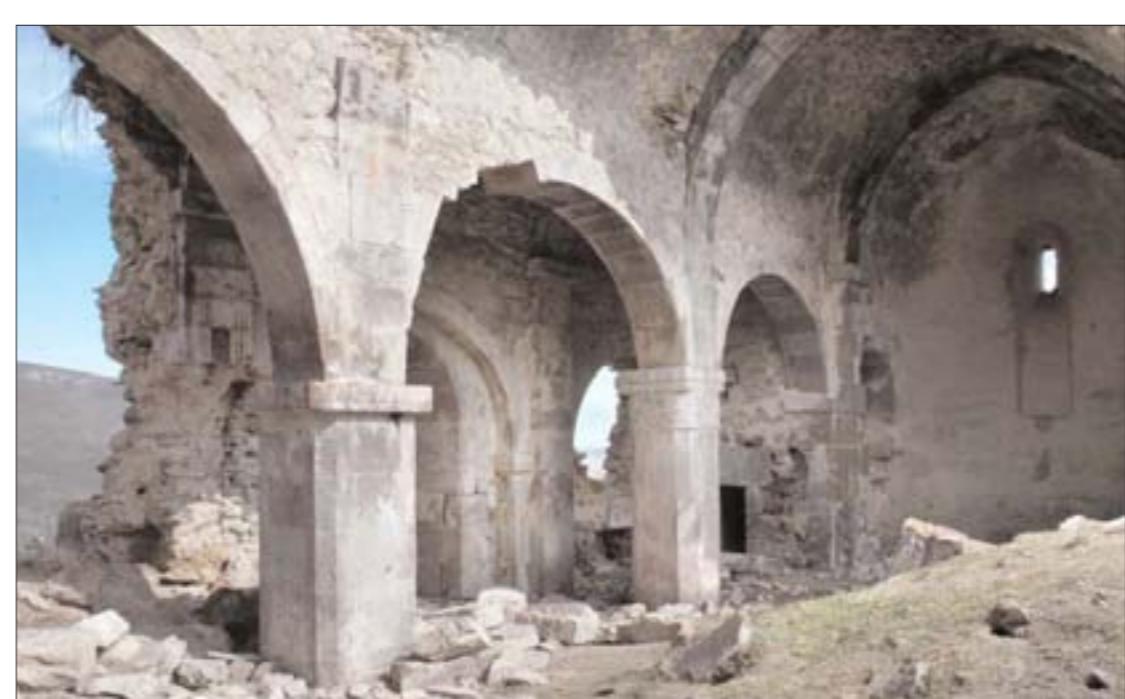
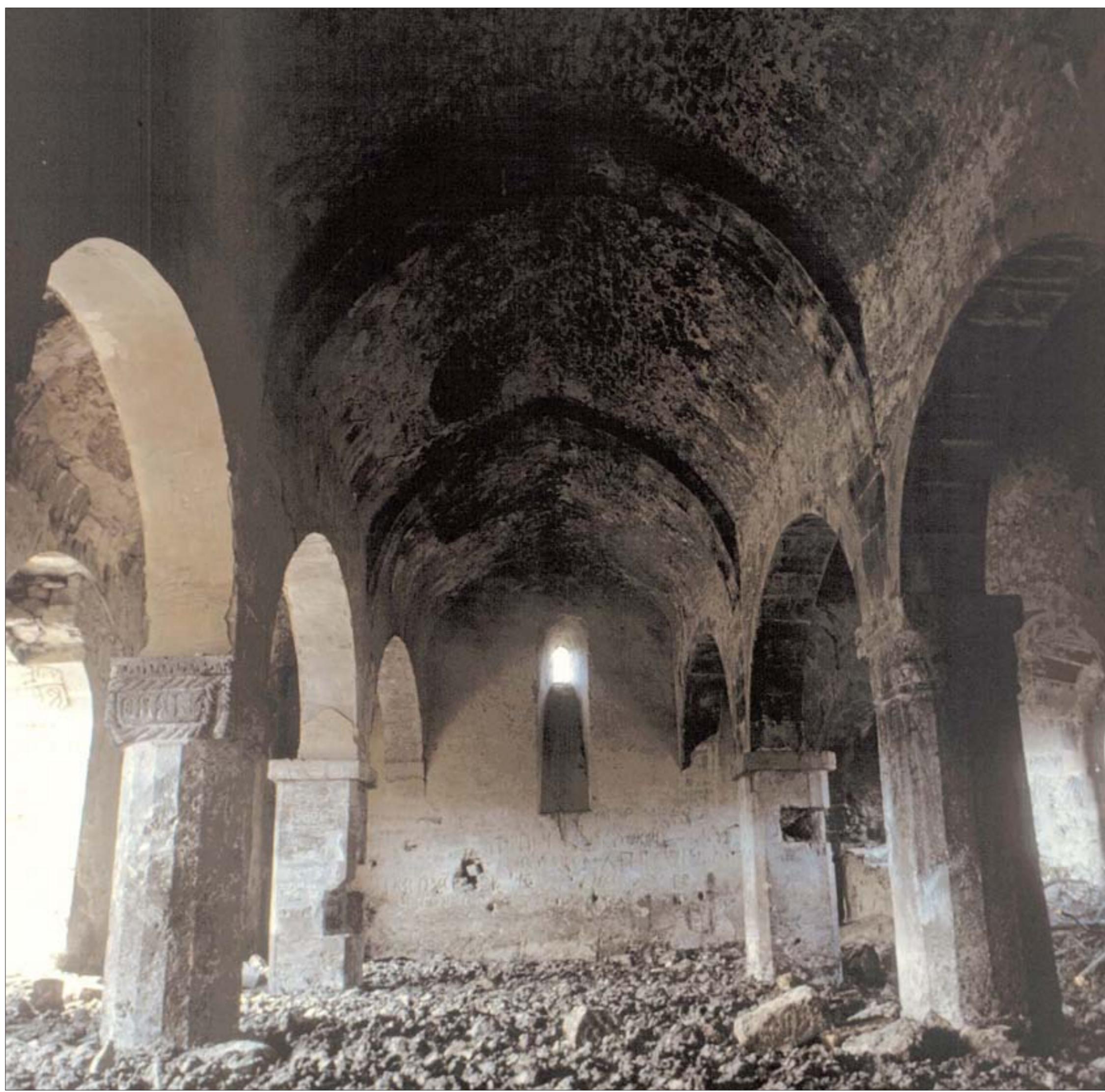

Գյուղի առավել աչքի ընկնող
բնակելի տներից Մեսրոպ քա-
հանա Տեր-Գրիգորյանցի՝ 1889
թ. կառուցված եռահարկ տունը
1989 և 2007 թթ. (տունը և կից
թաղամասն ադրբեջանական ե-
լուզակները հրդեհել են Գետա-
շենը գրավելու օրերին (1991 թ.
մայիս)

Priest Mesrop Ter-Grigoriants's three-floor house (1889), one of the most remarkable buildings in the village, as of 1989 and 2007 (the Azeri bandits burnt the house and the adjoining quarter in the days of the occupation of Getashen, i.e. in May 1991)

Ազատ գյուղ, Աբ. Հովհաննես Եկեղեցի (Հյուսիսային Արցախ) St. Hovhannes Church, Azat Village, Northern Artsakh

Տեսարաններ Սբ. Հովհաննես Եկեղեցուց (լուս.՝ Ա. Կարապետյանի, 1989 թ.) և Եկեղեցին պայթեցումից հետո (լուս.՝ Ֆրեդերիկ Բերլեմոնի, 2007 թ.)

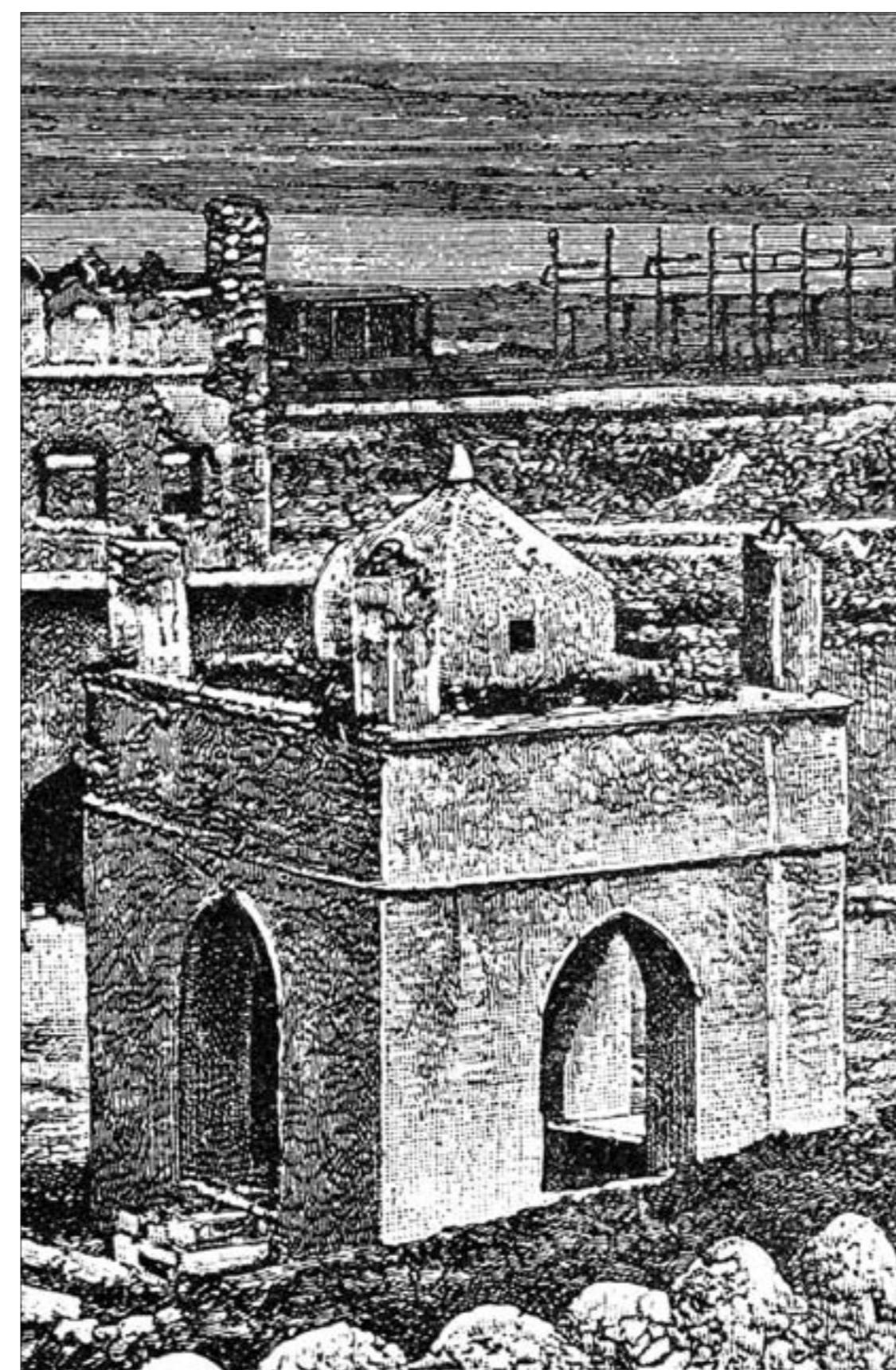
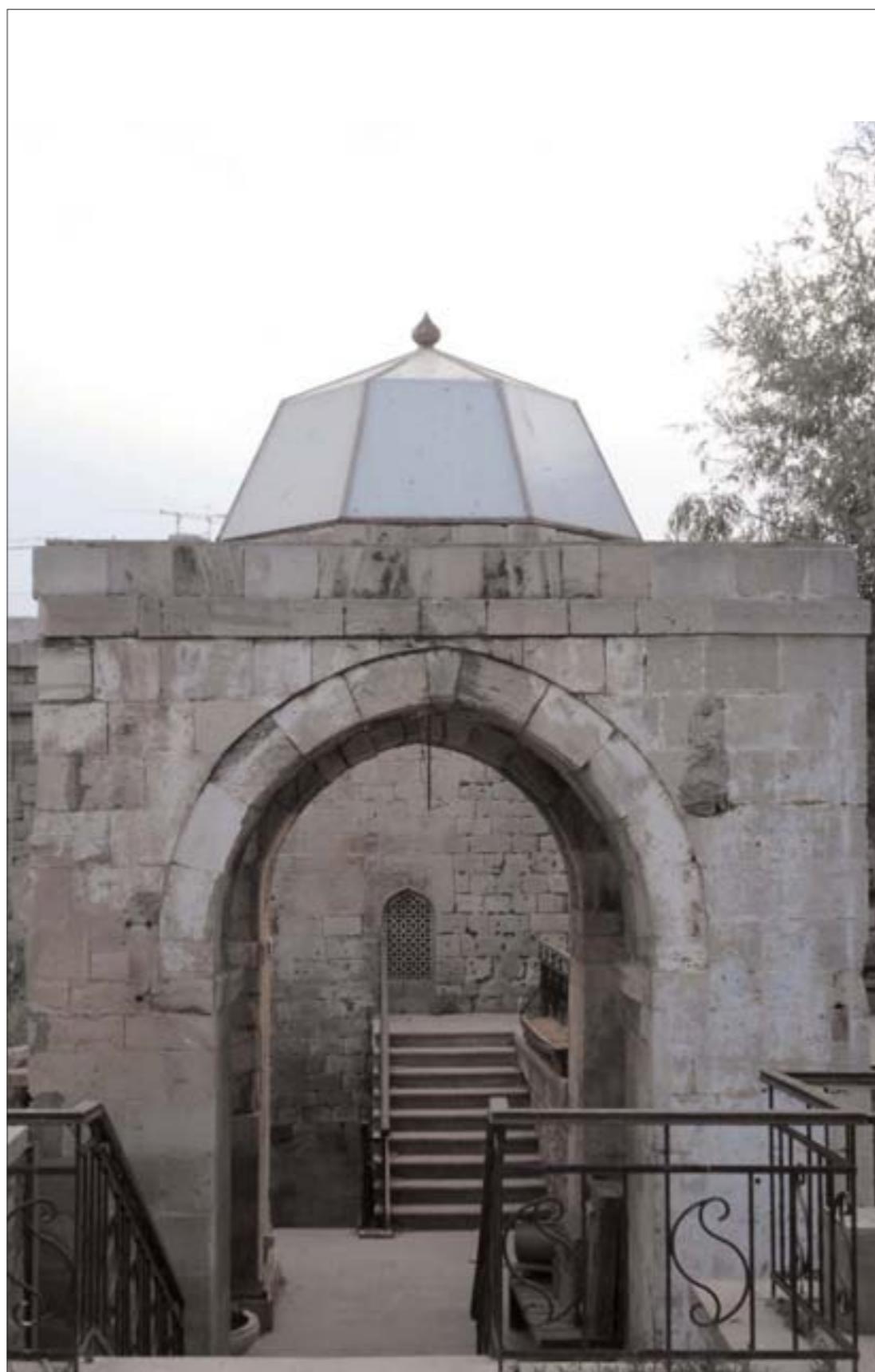
Partial views of St. Hovhannes Church (photos by S. Karapetian, 1989) and the monument after its explosion (photos by F. Berlemon, 2007)

Կամո գյուղ, Սբ. Հարություն եկեղեցի (Հյուսիսային Արցախ) Sourb Harutiun Church, Kamo Village, Northern Artsakh

Տեսարաններ Սբ. Հարություն եկեղեցուց (լուս.` Ա. Կարապետյանի, 1989 թ.) և Partial views of Sourb Harutiun (*Holy Resurrection*) Church (photos by S. Եկեղեցին գրեթե հիմնովին ավերելուց հետո (լուս.` Ֆրեդերիկ Բերլեմոնի, Karapetian, 1989) and the monument after its almost total destruction (photo by F. Berlemon, 2007)

Բաքրու քաղաք, Ար. Աստվածածին եկեղեցի և իշխանատուն Sourb Astvatzatzin Church and a Caravanserai, Baku City

Հայկական իշխանատունը կառուցվել է մէջ, իսկ եկեղեցին՝ ժը դարում։ Գտնվում էին քաղաքի հին մասում՝ Կըզ-կալեսի կոչված աշտարակի հարավարևմտյան կողմում։ Եկեղեցին հիմնահատակ քանդել են 2000-ական թթ. սկզբներին, իսկ կից եռահարկ զանգակատնից խնայել են միայն կառույցի առաջին հարկը՝ շինությունը նախնեցնելով Ապշերոնյան թերակղում պահպանված կրակապաշտական մեհյանին։

The Armenian caravanserai (17th cent.) and church (18th cent.) were situated in the south-west of a tower named Kez-Kalesi, in the older part of the city. The latter was totally annihilated in the early 2000s. As for the three-floor belfry adjoining it, only its first storey was spared, being altered to resemble a pagan temple preserved on Absheron Peninsula.

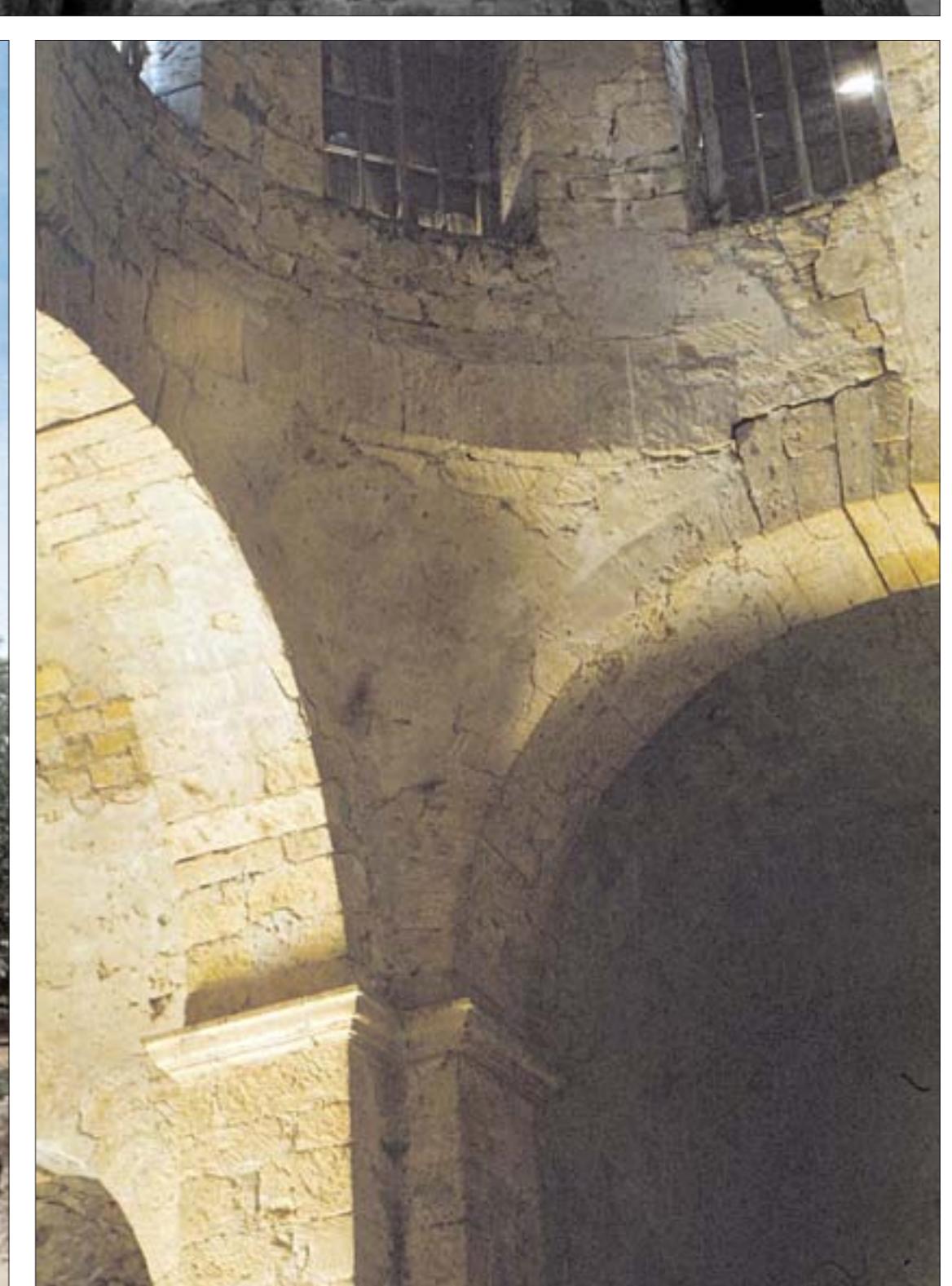
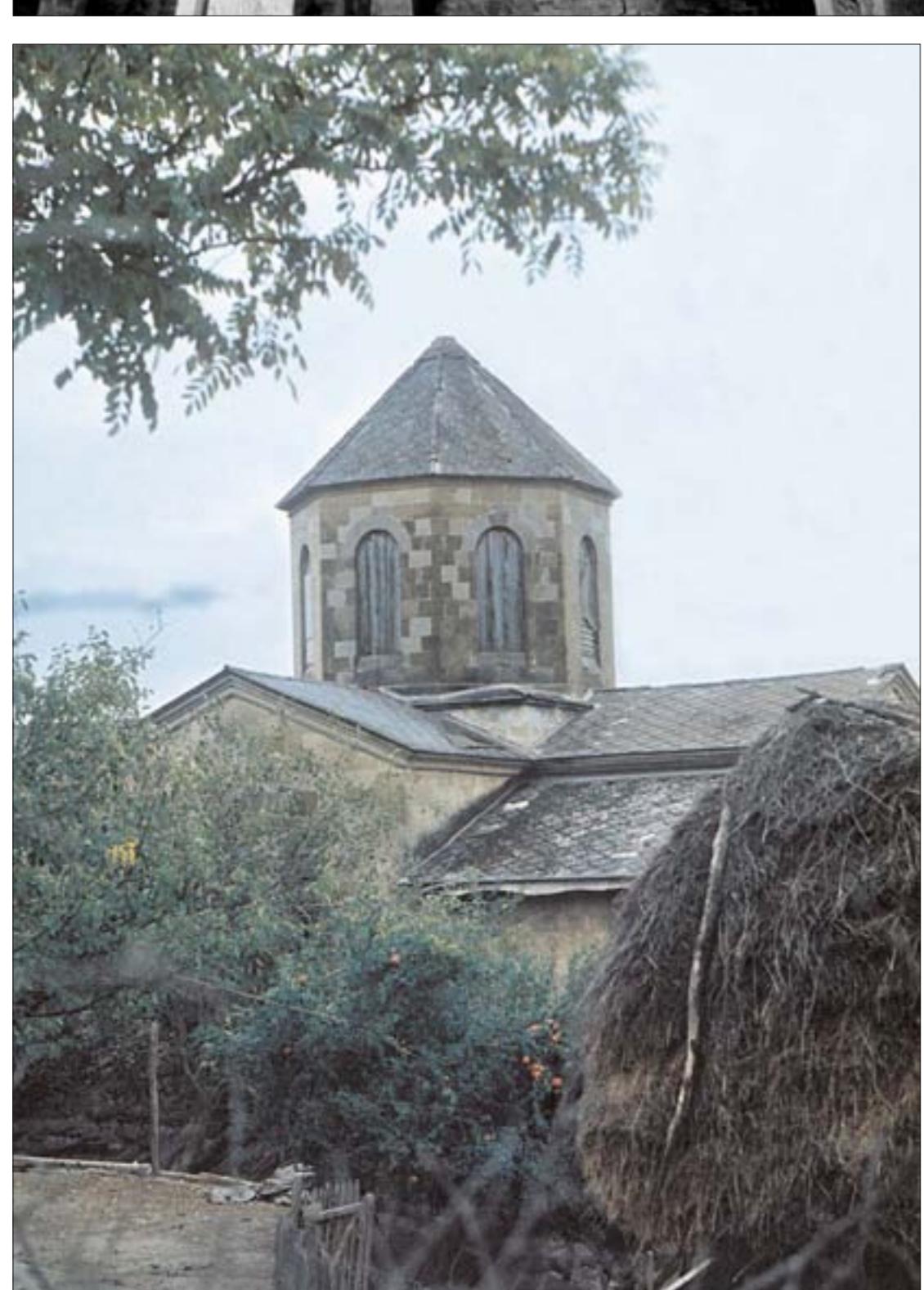
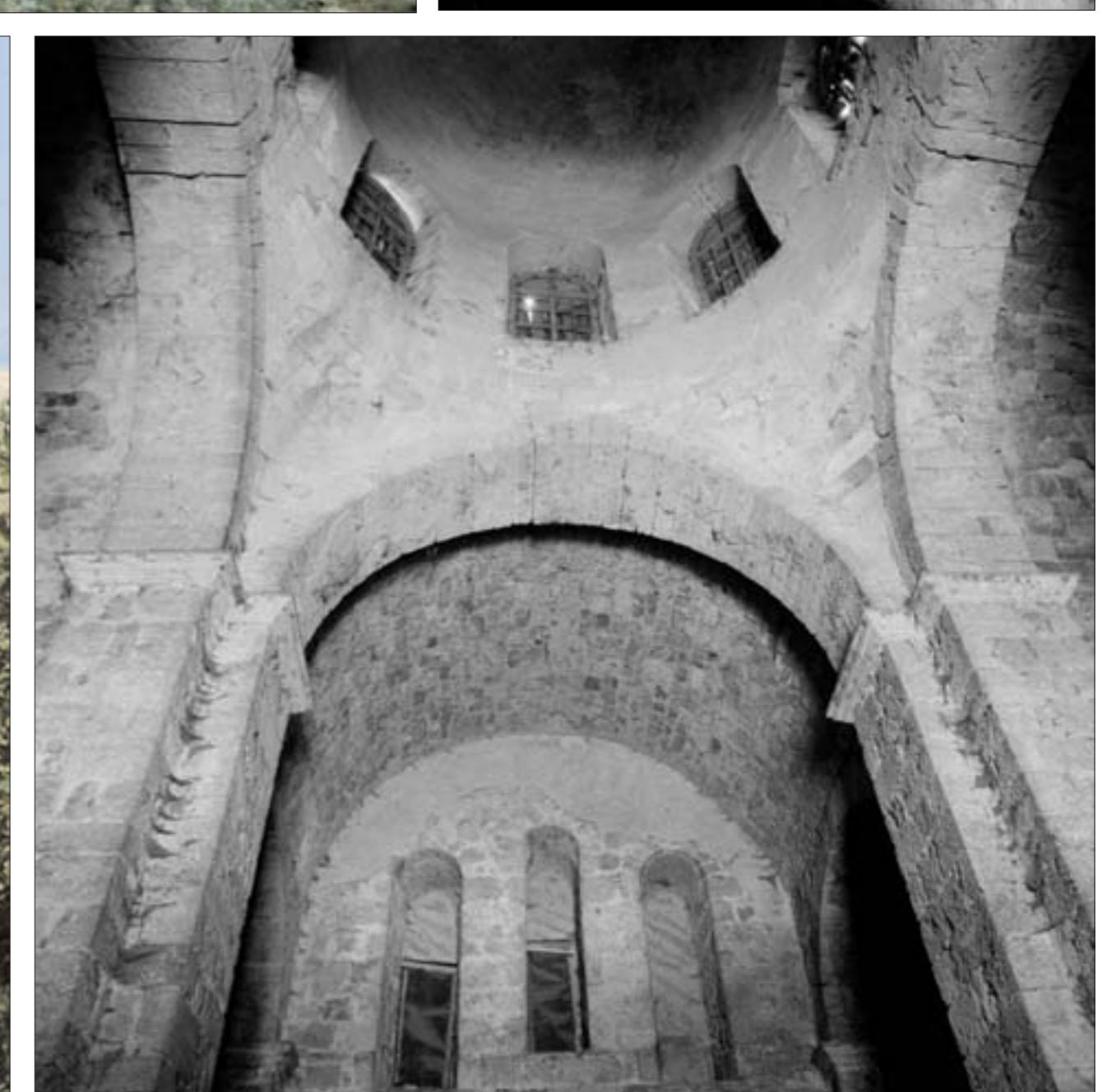
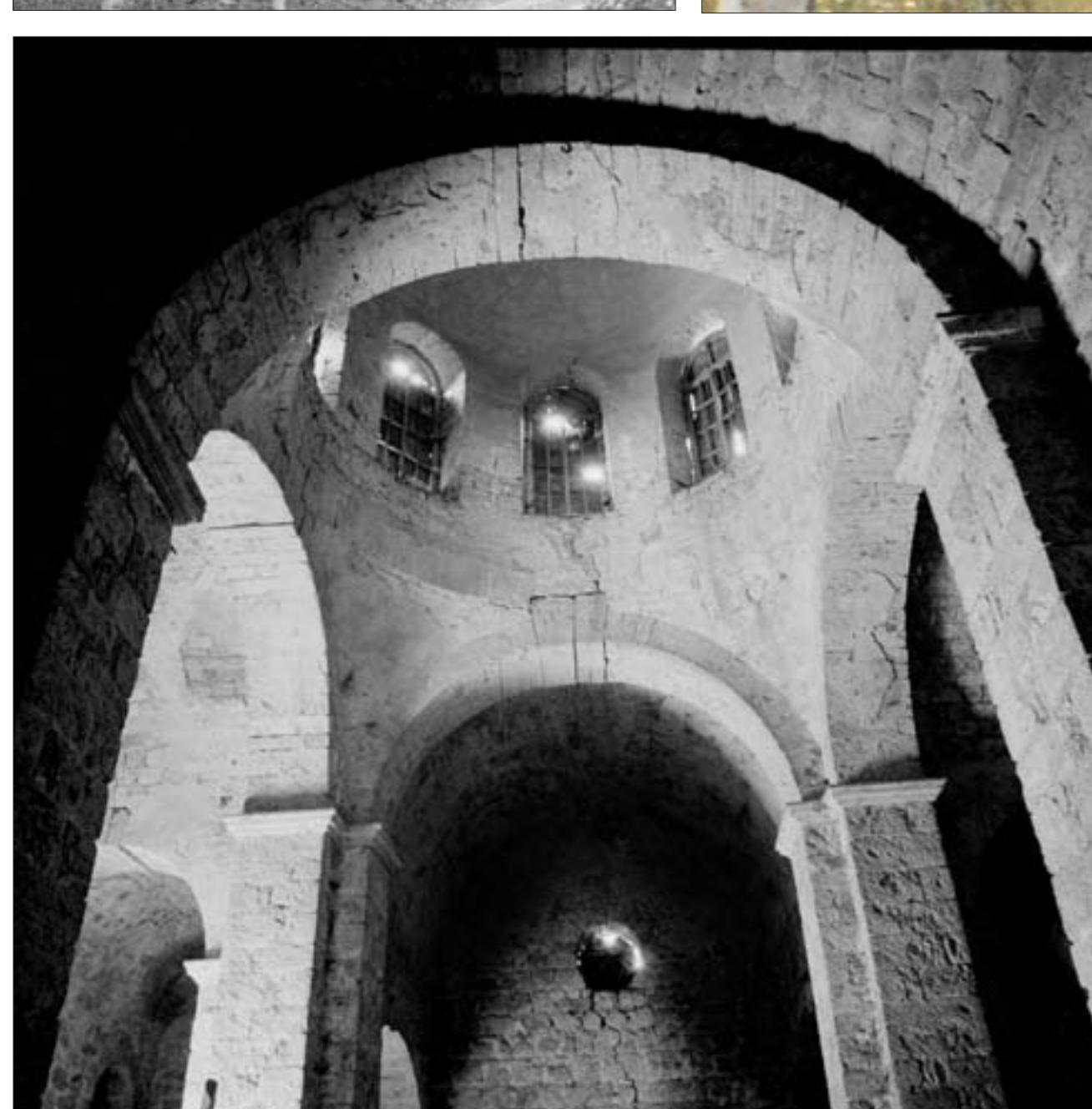
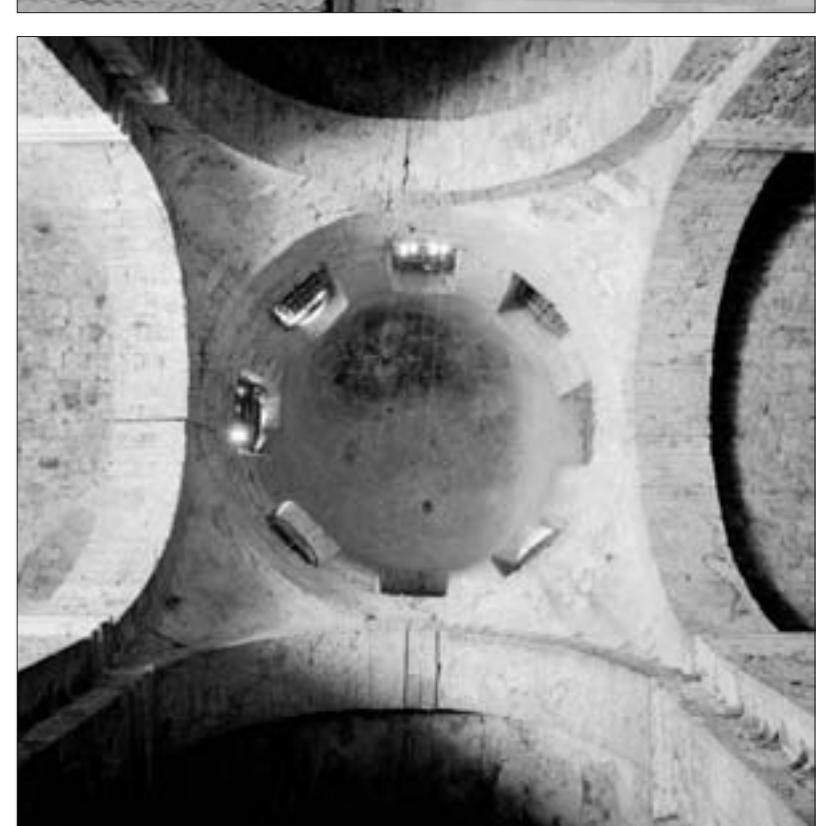
Լալազարի կամուրջ (Արցախ, Քաշադաշի շոշան) Bridge of Lalazar, Kashatagh District, Artsakh

Սիմեոն Լալազարյանցի միջոցներով 1867 թ. Որոտան գետի վրա կառուցված երկթռչք կամուրջը և միտումնավոր քերված հայերեն շինարարական արձանագրությունը

The double-span bridge built over the river Vorotan in 1867 with Simeon Lalazarians's means; its Armenian-language construction inscription which has been deliberately scraped off

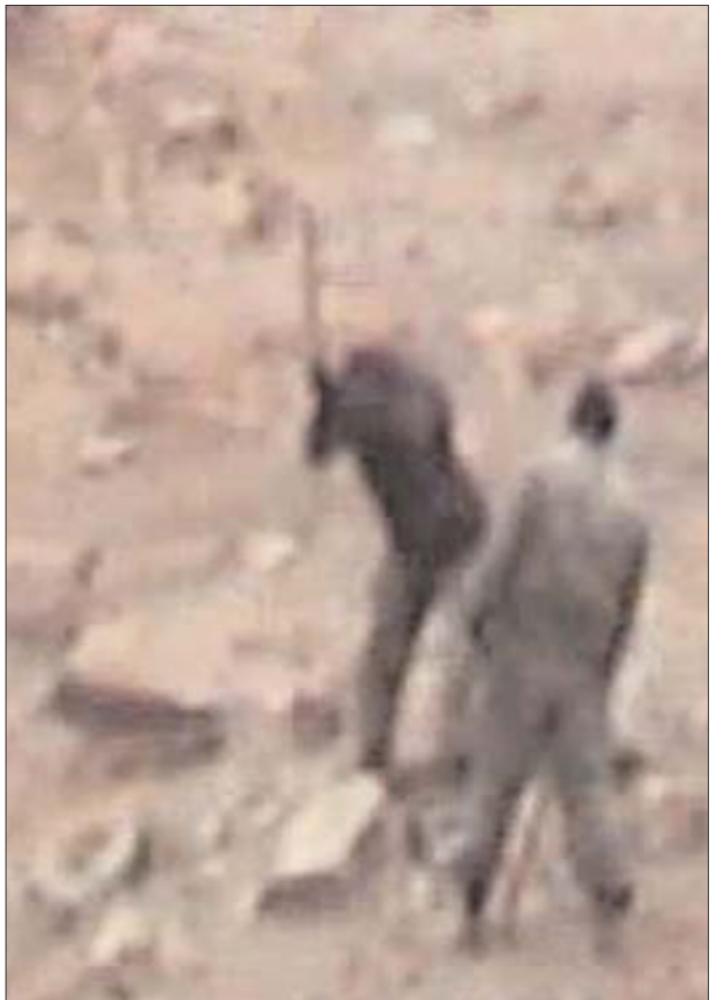
Ղալակա գյուղ, Ար. Աստվածածին եկեղեցի (իսմայիլիի շրջան) Sourb Astvatzatzin Church, Ghalaka Village, Ismayilli District

Տեսարաններ 1905-1907 թթ. կառուցված Ար. Աստվածածին եկեղեցուց
(լուս.՝ Ս. Կարապետյանի, 1984 թ.)
Եկեղեցին պայթեցումից հետո՝ 2003 թ.

Partial views of Sourb Astvatzatzin (Holy Virgin) Church built between 1905 and 1907 (photos by Samvel Karapetian, 1984);
the church after its explosion (photo 2003)

Հին Զուղայի գերեզմանոցը (Նախիջևանի ԻՀ) Hin Jugha Cemetery, Nakhijevan

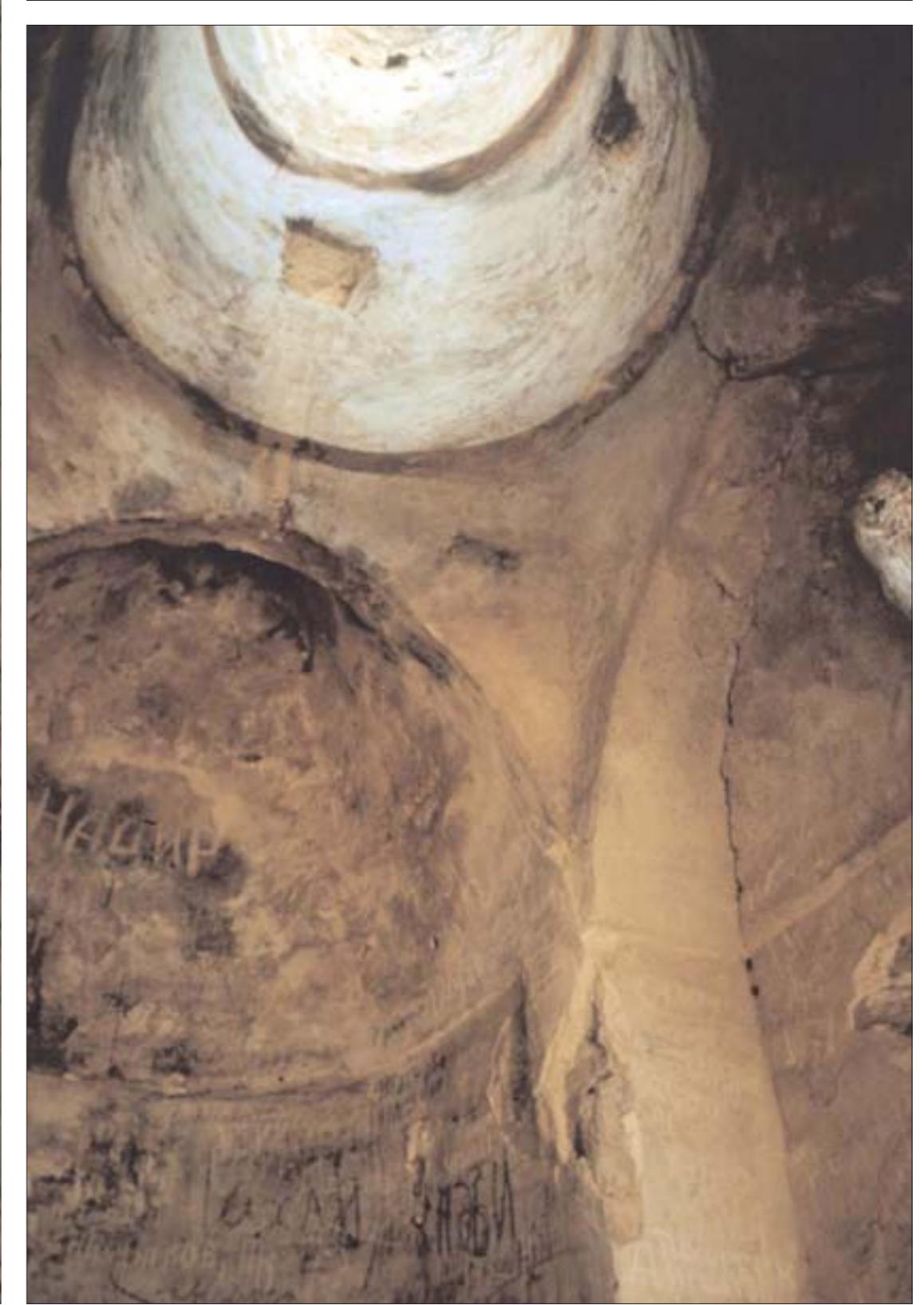
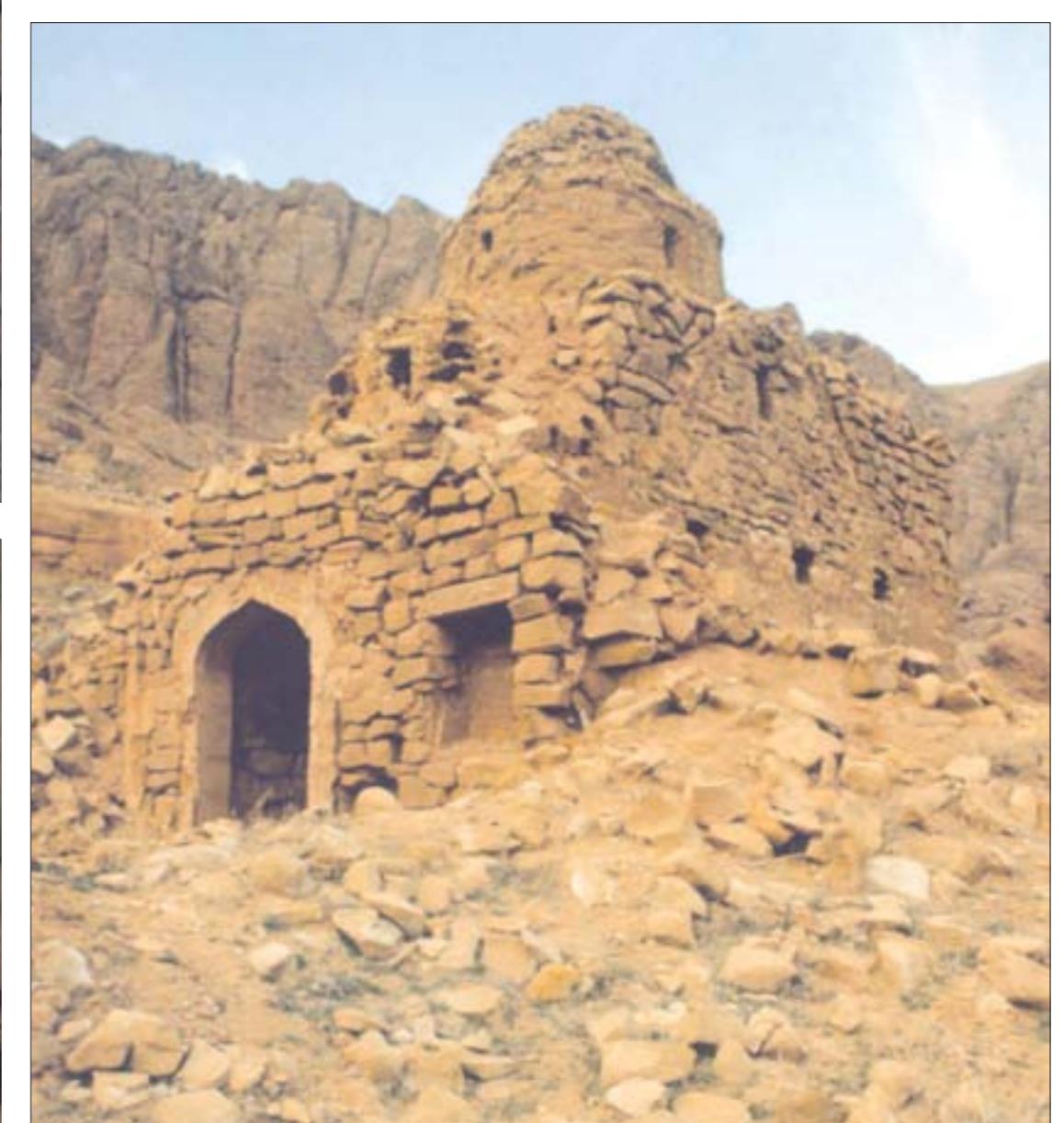
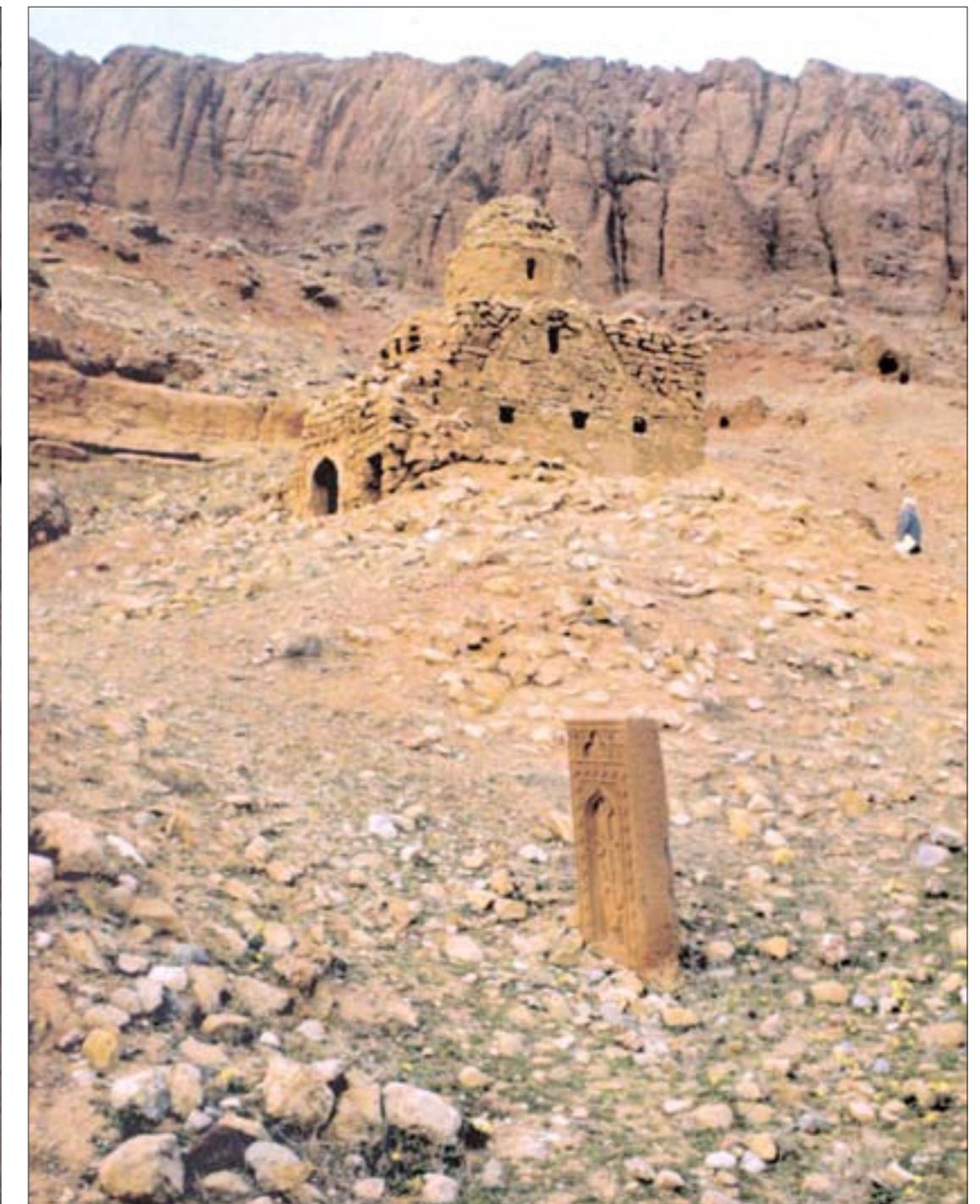

Տեսարաններ Զուղայի աշխարհահռչակ հայկական գերեզմանոցից 1915 թ. (լուս.՝ Ա. Վրույրի)

Գերեզմանոցի ոչնչացումն ադրբեյջանական բանակի ձեռքով 2005 թ. դեկտեմբերին (լուս.՝ Ա. Գևորգյանի)

Partial views of the world-famous Armenian cemetery of Jugha (photos by A. Vruyr, 1915); the destruction of the necropolis by the Azerbaijani troops in December 2005 (photos by A. Gevorgian)

Հին Զուղա, «Պոմբլոզի ժամ» եկեղեցի (Նախիջևանի ԻՀ) Pomblozi Zham Church, Hin Jugh, Nakhijevan Autonomous Republic

Հին Զուղա քաղաքատեղիի տարածքում գտնվող «Պոմբլոզի ժամ» եկեղեցու տեսքը հարավից 1976 թ. (լուս.՝ Արմեն Հախնազարյանի) և պայթեցումից հետո՝ 2002 թ. (լուս.՝ Հրայր Բագե Խաչերյանի)

The church named Pomblozi Zham, situated in Hin Jugh, from the south (photo by Armen Hakhnazarian, 1976) and the site of the monument after its explosion

ՀԱՅԿԱՎԱՆ ՊԱՏՄԱԿԱՆ ՀՈՒՇԱՐՁԱՆՆԵՐԻ ՎԻճԱԿԻ ԱԴՐԵՋԱՆԻ ՀԱՆՐԱՊԵՏՈՒԹՅՈՒՆՈՒՄ

Անհիշելի ժամանակներից հայերով բնակեցված և Անդ ու Փոքր Հայքերի պետականության սահմանների մեջ ընդգրկված Հայկական լեռնաշխարհը չափազանց հարուստ է երկրամասի բնիկների արարած քաղմաղարյան տարածությունում:

Ներկայիս Հայաստանի Հանրապետությունն իր մեջ ընդգրկում է Հայկական լեռնաշխարհի կամ Պատմական Հայաստանի տարածքի շուրջ 10%-ը (ԼՂՀ-ի հետ՝ մոտ 14%-ը), իսկ լայնածավալ հայրենիքի մնացյալ հատվածը տրուիլած է Հայաստանի Հանրապետության հարևան երկների՝ Թուրքիայի, Ադրբեյջանի (ներառյալ Վերջինի Ենթակայության ներք գտնվող Նախիջևանի Ինքնավար Հանրապետությունը), Վրաստանի և Իրանի միջև:

Ի հետևանք այս ամենի՝ հայկական պատմական հուշարձանների մնացորդն մասն էլ ինքնարերարար գտնվում է Հայաստանի Հանրապետության սահմաններից դուր:

Անցած 8-9 տասնամյակների ընթացքում (1920 թ.-ից ի վեր) Հայաստանի հարևան պետությունները հայկական պատմական հուշարձանների պահպանության հարցում դրսուրել են տարրեր մոտեցումներ: Բացառությամբ Իրանի՝ Հայաստանի Հանրապետության մյուս երեք հարևանների տարածքներում հայկական պատմական հուշարձանները ոչ միայն ենթակա չեն եղել պահպանության, այլև ծրագրված և միտունավոր ոչնչացվել են:

1918 թ. կնքահայր Թուրքիայի դիվանագիտական հայրանակով, գործում մասնակցությամբ և հոգածությամբ ստեղծված, իսկ 1920 թ. բոշկիների կամրջով ամրագրված և տարածքի կիսով չափ հայոց բնօրսանի, կիսով չափ էլ հայ մշակույթով ներծծված պատմական Աղվանիք սահմաններում ձևավորված նորեկով և ինքնահնար Ադրբեյջանի Հանրապետության իշխանությունները հենց առաջին տարիներից ի վեր երես ոչ քննամական, ապա առևլազն խորսկան վերաբերմունք են դրսորել հայկական պատմական հուշարձանների նկատմամբ:

Բնիկ հայկական պատմական լայնածավալ տարածքների Ադրբեյջանի կազմում հայտնվելու հանգամանքով պայմանավորված՝ հանրապետության տարածք իրենից ներկայացնում է մշակություն միանալամայն տարրեր երկու միջավայր:

Սուսանի խմբում հազարամյակների ընթացքում երկրամասի բնիկների, ինչպես նաև հայկական քաղաքակրթությունը կրող աղվանական որոշ եղերի ստեղծած նյութական մշակույթի՝ 1960-ական թվականներից ի վեր աղվանական հայտարարված հուշարձաններն են, իսկ երկրորդում՝ արարական արշավանքներից ի վեր, բայց առավելաբար ուշ միջնադարում երկրամաս քափանցած քյուրքական և քրդական զանազան եղերից, պարսկի տիրակալներից և բռնուրայմբ մահմերականցած բնիկների մի մասից ժառանգված, 1935 թ.-ից հետո «ադրբեյջանական» պիտակավորված կովկասյան քարարների՝ անհամեմատ ավելի փոքրարիշ և տեսակով սահմանափակ հուշարձանները (դրանք գլխավորվեն խանական ապարաններ են, մզկիթներ և գերեզմանական հուշարձաններ՝ դամբարաններ, տապանաքարեր):

Ադրբեյջանական իշխանությունների՝ հուշարձանների նշյալ երկու խմբերի ուսումնասիրության և պահպանության խնդիրներին առնչվող վերաբերմունքը հենց սկզբից էլ եղել է ընդգծված խորսկան:

Ասպարդ փաստներ հետևյալ համեմատությամբ: Եթե 1920-1940-ական թվականներին ողջ Խորհրդային Սփյուռյունու ալեկունում էր հակակոնական արեւատական գաղափարախոսությամբ, Ադրբեյջանում չքանիվեց ոչ մի մզկիթ, այլ կառուցվեցին նորերը, մինչդեռ գուգահետաքար ավերվեցին և խաղու անհետացան միջնադարյան տասնյակ վանքերը և եկեղեցիները:

1950-1960-ական թվականներին, եթե խորհրդային տերությունն այլևս հրաժարվել էր պաշտամունքային հուշարձանների դեմ իրականացված հակակոնական կույր պայքարից, Ադրբեյջանում պետական հովանավորությամբ շարունակվում էր քրիստոնեական ծագում ունեցող հայկական միջնադարյան հուշարձանների (վանքեր, եկեղեցներ, մատուռներ և խաչքարեր գերեզմաններ) զանգվածային ջարդարարությունը:

Ադրբեյջանի տարածքում հայտնված հայկական հուշարձանների ոչնչացման պետականությունը, ըստ էության, ոչ միայն չդադարեց, այլև նոյնիսկ չմեղմացված անգամ 1960-ական թվականներից հետո, եթե քաղաքական պատմական ավելի կատարող ադրբեյջանի պատմարաններն ու ճարտարապետները հանձար և միահանու կերպով աղվանական հոչակեցին (ինը է ընդունվել՝ ‘Դարից ի վեր հայ առարելարավան, սակայն արդեն Ժ դարից հետո պատմության քատերաբեր լրած և այլս որևէ սկզբնադրյուրով չվկայվող աղվանական եղերից գոյությունը) մինչև Ժ ժամանակ ժամանակ կարուցված հայկական բոլոր հուշարձանները:

Հարկ է նշել, որ աղվանական պիտակավորված հայկական հուշարձանների անհախաղեա և համատարած ոչնչացման գործընթացը սկզբ է առել Ադրբեյջանի անկախացումից (1991 թ.) ի վեր և առկա տվյալների համաձայն՝ ցարդ շարունակվում է:

Ինչ վերաբերում է Արցախյան ազատամարտի ընթացքում տուժած պատմական հուշարձաններին, ապա այստեղ հատկանշական է, որ ավելի են ոչ միայն այս հուշարձանները, որոնք թեկուզ մի կարծ ժամանակահատված հայտնվել են ադրբեյջանական զինուիթ վերահսկողության ներքո, այլև այնպիսիք, որոնք գտնվում են ուսումնական գործողություններից շատ հետո:

1994 թ. մայիսից հաստատված զինադարձարից հետո և ցարդ հայկական հուշարձաններն ընդհանրապես, իսկ պաշտամունքային և գերեզմանական հուշարձանները մասնավորապես Ադրբեյջանում շարունակում են ոչնչացնել արդեն պետական անհարաժեք մակարդակով անփառունակ այդ գործին մասնակից դարձնելով նոյնիսկ երկր ուժեղացնելու մասնակից համար ապահովագրելու մտահոգությունից:

Ի հետևում վերջարարյալ՝ հարկ ենք համարում շեշտել, որ Ադրբեյջանի հակամաշակույթը քաղաքականությունն արդեն իսկ ոչ միայն անունի վնաս է հասցրել երկրի մշակութաստեղծ բնիկ ժողովուրդներին, այլև մինմույն ժամանական գործողությունները անունական պատմառության բարեկարգությանը:

THE STATE OF ARMENIAN HISTORICAL MONUMENTS IN THE REPUBLIC OF AZERBAIJAN

The Armenian Highland, which has been inhabited by Armenians since time immemorial, and which used to be home to the kingdoms of Metz Hayk (*Armenia Major*) and Pokr Hayk (*Armenia Minor*), abounds in a wide variety of centuries-old historical monuments created by its natives.

The present-day Republic of Armenia covers over 10 % (about 14 % together with the Republic of Nagorno Karabakh) of the vast territory of the Armenian Highland or Historical Armenia, the rest of which is divided among the adjacent countries: Turkey, Azerbaijan (including the Autonomous Republic of Nakhijevan which is within its governance), Georgia and Iran. Due to this, most of Armenian historical monuments are situated outside the borders of the Republic of Armenia.

In recent 8 to 9 decades (since 1920), the aforementioned states neighbouring Armenia have shown different approaches to the issue of the preservation of Armenian historical monuments—with the exception of Iran, the other three of them have not ever taken any steps towards the preservation of Armenian historical monuments; moreover, they have been subjected to premeditated demolition in these countries.

The year 1918 marked the foundation of the Republic of Azerbaijan, which came into being as a result of a diplomatic victory won by, and through the strenuous efforts of, its “godfather,” i.e. Turkey. Half of the newly-established state comprised the territory of Historical Armenia, the rest extending within the borders of the historical land of Caucasian Albania boasting an abundance of Armenian cultural monuments. In 1920 the Bolsheviks ratified the existence of this state, the authorities of which showed a biased—if not hostile—attitude towards the Armenian historical monuments which had thus appeared within their rule from the very first years of their coming to power.

Due to this fact, the cultural heritage preserved on the territory of Azerbaijan falls in two different groups: a) ancient monuments of material culture created by the natives of the region and certain Caucasian Albanian tribes which were known as carriers of Armenian civilisation (since the 1960s all these monuments have been declared as Albanian ones); b) monuments erected by different Turkic and Kurdish tribes which penetrated into the region in the times of Arab invasions (but mostly in the late Middle Ages), as well as by some Persian lords, part of the natives forced into Muslimisation, and Caucasian Tatars. These monuments, which show but meagre variety and are incomparably smaller in number (they comprise khans' palaces, mosques and funerary monuments such as mausoleums and tombstones), have been labelled as “Azerbaijanian” since 1935. From the very foundation of Azerbaijan, the attitude of its authorities towards the study and preservation of the monuments of these two groups was marked with flagrant discrimination. Thus, between the 1920s and 1940s, when the entire USSR was pervaded with anti-religious (i.e. atheistic) ideology, no mosques were pulled down in Azerbaijan—on the contrary, new ones were built, whereas in the mean-time, tens of medieval churches and monasteries were destroyed without any vestiges left.

During the 1950s to 1960s, when the Soviet authorities had already terminated their blind struggle against religious monuments, the mass destruction of medieval Christian Armenian monuments (churches, chapels, convents and cemeteries of cross-stones) still went on in Azerbaijan under state auspices.

In fact, the implementation of the state policy of annihilation against the Armenian monuments located on the territory of Azerbaijan did not cease and was not even abated after the 1960s, when all of a sudden, Azerbaijani historians and architects unanimously declared—indeed, obeying an order they had received from the authorities of the country—that all Armenian monuments built prior to the 19th century are “Albanian” ones. They based their allegation on the former existence of certain Albanian tribes which adhered to the Armenian Apostolic Church from the 4th century onwards, but disappeared from the history of mankind after the 10th century and are not mentioned in any of the subsequent sources.

It should be mentioned that the unprecedented and wide-spread destruction of the Armenian monuments labelled as “Albanian” ones started after Azerbaijan declared independence (1991), and as attested by the available information, nowadays it has not abated at all.

As for the Armenian historical monuments damaged during the liberation war of Artsakh, it is noteworthy that apart from the monuments demolished even where they remained under Azeri control for a short time, there are many others which suffered damage or destruction despite their being situated very far from the zone of military operations.

Since the armistice of May 1994, the destruction of the Armenian monuments (particularly, religious and funerary ones) of Azerbaijan has been ongoing at state level, the armed forces of the country being directly involved in these base atrocities.

It is evident that the policy of annihilation continually exercised against the Armenian historical monuments of Azerbaijan is just another case of the implementation of the same policy in Western Armenia since 1915, Northern Cyprus since 1975, and in the Serb region of Kosovo in recent years. This shows that the authorities of the Turkic states established in the homelands of other peoples are unanimous in their approaches and actions relating to the lands they keep under occupation: their aim is the final appropriation of these territories which can in this way easily pass to their coming generations.

To summarise, we find it expedient to stress that the culture-destroying policy of Azerbaijan has inflicted formidable and irretrievable losses not only on the native peoples living within its borders, but also on world civilisation.

ՑՈՒՑԱԿՆԵՍԻ ՑՈՎԱՆԱԿՈՐ ՅՅ Մ Ծ Ա Կ Ո Ւ Յ Թ Ի Ն Ա Կ Ա Ր Ա Ր Ո Ւ Յ Ց Ո Ւ

SPONSOR OF THE EXHIBITION MINISTRY OF CULTURE OF THE REPUBLIC OF ARMENIA

